

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Alliances and Small Powers

Baehr, P.R.

Citation

Baehr, P. R. (1970). Boekbespreking van: Alliances and Small Powers. *Acta Politica*, 5: 1969/1970(2), 226-228. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451229>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451229>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

VITAL, DAVID, *The Inequality of States. A Study of the Small Power in International Relations.* Oxford (Clarendon Press), 1967, -198 p. 30 sh.

ROTHSTEIN, ROBERT L., *Alliances and Small Powers.* New York & London (Columbia University Press) 1968, -viii en 331 p. 90 sh.

De literatuur over de rol van kleine staten in de internationale betrekkingen was tot voor kort zeer beperkt. Het belangrijkste waren het voortreffelijke, overwegend historische, werk van Annette Baker Fox¹, over de rol van vijf kleine Europese staten gedurende de Tweede Wereldoorlog (Noorwegen, Finland, Zweden, Spanje en Turkije) en het vaak geciteerde artikel van Vandenbosch in het *Journal of Politics*². Verder moest men het vnl. hebben van verspreide opmerkingen in studies over de buitenlandse politiek van bepaalde kleine staten. De studies van Vital en Rothstein, respectievelijk gericht op de rol van niet-gebonden kleine staten en op Europese kleine staten in bondgenootschappen in vredestijd, betekenen derhalve een welkome aanvulling.

Beide schrijvers worstelen zeer met de preciese definiëring van hun onderwerp en geen van beiden komt tot een volledig bevredigende oplossing. Vital weet niet beter dan nogal arbitrair te poneren dat voor hem alle ontwikkelde landen met een bevolking van minder dan 10-50 miljoen en alle ontwikkelingslanden met een bevolking van minder dan 20-30 miljoen als 'klein' zullen gelden. Het arbitraire karakter van deze definitie, de vage inhoud (waar ligt precies de grens bij 20-30 miljoen inwoners?) en de eenzijdige nadruk op grootte van bevolking als criterium, moeten als ernstig bezwaar ertegen worden aangemerkt. Rothstein geeft meer aandacht dan Vital aan het probleem van het ontwerpen van een definitie, maar ook zijn uiteindelijke resultaat munt uit door vaagheid: - ... a Small State is a state which recognizes that it cannot obtain security primarily by use of its own capabilities, and that must rely fundamentally on the aid of other states, institutions, processes, or developments to do so; the Small Power's belief in its inability to rely on its own means must also be recognized by the other states involved in international politics. (p. 29).

Deze definitie is zozeer gebaseerd op subjektieve inzichten en overwegingen van de betrokken staten dat het wel uitermate moeilijk zou zijn haar te operationaliseren.

Het zou uiteraard niet eenvoudig zijn een meer bevredigende definitie te ontwerpen. Wellicht zou men het in negatieve richting moeten zoeken door nl. het begrip 'grote mogendheid' nauw te omschrijven; alle staten die niet binnen deze categorie zouden vallen, zouden dan tot 'kleine staten' behoren.

Het boek van Vital vormt van de beide werken het meest een afgerond geheel. De beide delen, 'disabilities' en 'possibilities', behandelen respectievelijk de beperkingen die het tekort aan macht de kleine staten oplegt in hun buitenlandse politiek, en de mogelijkheden die hun desondanks beschikbaar blijven. Hij concentreert zich daarbij op de niet-gebonden staten ('the isolated, maverick, unaligned power, the small power alone'), maar verwijst ter illustratie van zijn analyse toch ook naar voorbeelden van gebonden staten. Uitvoerig bespreekt hij de

¹ Annette Baker Fox, *The Power of Small States. Diplomacy in World War II* (Chicago, 1959).

² Amyr Vandenbosch, 'The Small States in International Politics and Organization', *The Journal of Politics*, vol. XXVI (1964), pp. 293-312.

beperkingen op ambtelijk-administratief, economisch en vooral natuurlijk militair terrein. Ten aanzien van het laatste punt stelt hij dat in sommige opzichten kleinere sociaal en economisch ontwikkelde staten een hechtere eenheid kunnen vormen dan grotere staten in tijden van gevaar; dat de regeringen van deze kleine staten meer kunnen eisen van hun volken dan de regeringen van grotere landen die minder cohesie vertonen en waar de lokale loyaliteiten sterker zijn dan de nationale. Zweden, Zwitserland en Israël zijn de voorbeelden die hij voor deze stelling aanvoert. Dit neemt echter niet weg dat voor alle kleine landen de mogelijkheden tot het voeren van buitenlands beleid veel beperkter zijn dan voor de grotere landen. Vital onderscheidt in hoofdzaak drie mogelijkheden: (1) een *passieve* politiek, waarbij men zich erbij neerlegt dat men geen eigen rol in de internationale politiek kan spelen; (2) een *aktieve* politiek die erop gericht is de krachtsverschillen met de buitenwereld te verminderen en de mogelijkheden van vrije keuze te vergroten; (3) een *defensief* beleid waarbij men zich beperkt tot handhaving van de status quo door te vertrouwen op eigen kracht. Het tweede deel van Vital's boek bestaat uit een analyse van mogelijkheden (2) en (3) en een bespreking van het effect van het eventueel verwerven van kernwapens door kleine landen. Vital's persoonlijke voorkeur lijkt uit te gaan naar het voeren van een 'aktieve' politiek, maar hij geeft toe dat het de meeste niet-gebonden kleine landen daartoe aan de fysieke mogelijkheden ontbreekt, waardoor zij wel genoodzaakt zijn terug te vallen op een 'defensief' beleid. Zijn konklusies over de mogelijkheden van voortbestaan van kleine staten zijn uitermate voorzichtig en genuanceerd. Als proeve van analyse en ter stimulering van het eigen denken is Vital's boek alleszins de moeite waard.

Het veel dikkere boek van Rothstein is aanzienlijk minder strak opgezet dan dat van Vital. Na een inleiding over de aard van kleine staten behandelt hij in het eerste deel het karakter van bondgenootschappen in het algemeen en twee historische kwesties, de verhouding tussen België en Frankrijk in de periode 1919-1936 en de ontwikkeling van de zgn. 'kleine Entente' van Roemenië, Tsjechoslowakije en Joegoslavië. In het tweede deel geeft hij een analyse van de rol van kleine staten in bondgenootschappen in de periode 1815-1939, onderverdeeld in drie subperiodes (1815-1854, 1854-1914 en 1919-1939). Ten slotte analyseert hij in het derde deel de ontwikkelingen na 1945 en het effect van het verwerven van nucleaire wapens door kleine staten.

Rothstein's lofwaardige poging tot een synthese van een historische en een meer politicologische benadering is helaas niet geheel succesvol geweest. Het is te veel een verzameling geworden van een aantal historische 'case-studies', voorafgegaan door en besloten met een aantal opmerkingen van meer theoretische aard. Deze theoretische konklusies zijn echter, zoals de schrijver zelf opmerkt (zie p. 116, n. 140 en p. 170, n. *) niet uitsluitend gebaseerd op het in de 'case-studies' naar voren gebrachte materiaal, hetgeen het voor de lezer aanzienlijk moeilijker maakt de betrouwbaarheid van die konklusies te controleren. Een ander bezwaar is dat niet duidelijk wordt of Rothstein van mening is dat het gedrag van kleine staten in de internationale politiek zozeer afwijkt van dat van grote staten dat het mogelijk is een afzonderlijke theorie voor dit gedrag te ontwerpen. Enerzijds zegt hij op pagina 29 dat er althans aanleiding is om te veronderstellen dat het hier inderdaad om afzonderlijke groepen gaat; anderzijds zegt hij dat ook bij de kleine staten zodanige verschillen aan de dag treden tussen 'oude' en 'nieuwe' staten dat '... it is no longer possible to use the term 'Small Power', even with the explicit qualification that the concern is only with 'Small Powers faced by a Great Power threat' without further identification: it is necessary to indicate which Small Power or at least which group of Small Powers, is being discussed'. (p. 243).

De hier geuite kritiek betekent niet dat ook het boek van Rothstein niet veel

bevat dat de moeite waard is. Zijn historische beschouwingen zijn boeiend en tonen een grote belezenheid en kennis van het onderwerp.

Ook treft men, verspreid door het boek veel behartenswaardige opmerkingen aan over het gedrag van kleine staten in bondgenootschappelijk verband en over de waarde van bondgenootschappen als zodanig. Het valt daarom des te meer te betreuren dat de auteur er onvoldoende in is geslaagd een systematisch afgerond betoog op te bouwen.

P. R. BAEHR

CONQUEST, ROBERT, *The Great Purge: Stalin's purge of the thirties*. New York etc. (Macmillan), 1968. —633 p. \$ 8.95.

Op 1 december 1934 werd te Leningrad de aanvoerder van de plaatselijke partijorganisatie Sergej Kirow vermoord. Nog diezelfde dag werd een stukje gelegenheidswetgeving van kracht, waarin de mogelijkheid was gegeven zonder veel juridische omhaal af te rekenen met 'terroristen'. Op basis van deze 'Lex Kirow' werd de jacht geopend op 'anti-Sowjet' elementen en het duurde niet lang of NKVD en justitie draaiden op volle toeren. Vooral in de tweede helft der dertiger jaren werd Rusland geteisterd door een vloedgolf van arrestaties en — meestal — geheime processen. Er waren tenslotte slechts weinigen die niet voortdurend in vrees leefden voor de nachtelijke 'klop op de deur'.

Lang na hun verdwijning van het politieke toneel werden in drie grote showprocessen (augustus 1936, januari 1937, maart 1938), op basis van geprefabriceerde bekentenissen, Stalins voormalige tegenstanders van Links en Rechts uit de weg geruimd. In hun val werden tallozen meegesleept. Enkele cijfers: van de 1966 afgevaardigden naar het zeventiende partijcongres (1934) werden er in de daaropvolgende vier jaar 1108 gearresteerd. In diezelfde periode werden van 139 mensen die na afloop van het zeventiende congres in het Centrale Comité waren gekozen, 98 gelijkwideerd. Deze cijfers zijn tegenwoordig in de Sowjet-Unie officieel, maar het getal der slachtoffers onder hen die geen deel hadden aan het politieke leven, is een goed bewaard geheim. In zijn 'geheime rede' had Chroesjtsjow het over 'duizenden' die door toedoen van Stalin de dood hadden gevonden, maar becijferingen van westerse geleerden, onder wie Robert Conquest, leren dat het hier veeleer om miljoenen gaat. Voor elk partijlid dat het slachtoffer werd van de Grote Terreur, gingen acht tot tien gewone burgers naar de cel. In de twee jaren 1937 en 1938 werden zeven miljoen mensen gearresteerd, van wie er volgens een voorzichtige schatting èèn miljoen werden geëxecuteerd. In de periode van 1936 tot 1950 bevonden zich gemiddeld acht miljoen gevangen in concentratiekampen, van wie er jaarlijks 10 % de dood vonden.

De officiële lezing die destijds van deze gebeurtenissen werd gegeven, luidde als volgt. De Sowjetmaatschappij werd bedreigd door een enorme samenzwering, aangevoerd door Trotski en andere in ongenade gevallen politieke leiders. In nauwe samenwerking met de geheime diensten van Duitsland, Polen, Engeland en Japan, hadden de samenzweerders het voorzien op het leven van de Russische topleiders, zij stuurden aan op een restauratie van het kapitalisme, organiseerden sabotage-daden tegen het economische systeem, en zochten een oorlog te ontketenen waarin de Sowjet-Unie de verliezende partij zou zijn. De samenzwering was opgerold, de leiders hadden bekend, een behoorlijk proces en een rechtvaardige straf gekregen, dit alles tot volle tevredenheid van de Russische bevolking. Afgezien van enkele doodvonnissen, was er een — niet al te groot — aantal burgers naar kampen gestuurd, waar zij de kans kregen door arbeidstherapie hun leven te beteren en zich te rehabiliteren in de ogen van hen, wier vertrouwen zij hadden beschaamd.

Deze officiële interpretatie is in de Sowjet-Unie zo'n twintig jaar van kracht geweest en werd destijds ook in het westen voor waar gehouden door vele vooraanstaande mensen van wie, met een paradox van Oscar Wilde, gezegd mag worden dat zij blijkbaar alles konden geloven, mits het maar volstrekt ongelofelijk was. Pas na de 'onthullingen' van Chroesjtsjow in 1956 kwamen zij tot de ontdekking dat de beweerde samenzwering nimmer had bestaan en dat een schrikbewind van welhaast kosmische afmetingen jarenlang onder alle lagen van de bevolking dood en verderf had gezaaid.

Er waren in het westen — en zoals men nu weet, ook in Rusland — velen die geen geloof hechtten aan de stalinistische lezing lang voordat deze door Chroesjtsjow werd geabandonneerd. Allen die de procesverslagen met een kritisch oog hadden bekeken en kennis hadden genomen van de zich opstapelende herinneringen van voormalige gevangenen zoals Buber-Neumann en Weissberg, of van 'overlopers' als Krivitskij en Orlov, wisten wel beter. Al dit materiaal als 'anti-Sowjet laster', werd door westerse specialisten kritisch gezeefd en vergeleken en vond zijn weg in publikaties als *Forced Labor in Soviet Russia* van D. J. Dallin en B. I. Nicolaevsky (London, 1947), *Russian Purge and the Extraction of Confession* van F. Beck en W. Godin (New York, 1951), *Ritual of Liquidations: the Case of the Moscow Trials* van N. Leites en E. Bernaut (Glencoe III, 1964). Sedert de ontluistering van Stalin, en vooral in de jaren 1961-1964, is in de Sowjet-Unie een groot aantal artikelen, mémoires en bellettristische werken verschenen, waarin de juistheid werd bevestigd van wat de 'anti-Sowjet lasteraars' veel eerder hadden geschreven.

Het mag de Britse sowjetoloog Robert Conquest als een buitengewone verdiende worden aangerekend dat hij deze ontzagwekkende hoeveelheid materiaal, oud en nieuw, binnen en buiten de Sowjet-Unie gepubliceerd, op minutieuze wijze heeft verwerkt tot wat ongetwijfeld geruime tijd het standaardwerk op dit gebied zal zijn. De belangstellende lezer is voor de bestudering van verschillende aspecten van de Grote Terreur nu niet langer aangewezen op vele, in kwaliteit zeer uiteenlopende boeken en boekjes, maar kan voortaan alle relevante informatie opdoen uit dit unieke werk van Conquest. Weliswaar wordt hiervoor nog de nodige inspanning van de lezer gevergd, want het gaat om een boek van meer dan 600 zeer dicht bedrukte bladzijden. Bovendien, ondank (of misschien juist dank zij) Conquest nuchter registrerende schrijftant is zijn verhaal, vergeleken waarbij de schokkendste misdaadroman een zoetsappige 'bedside story' is, zo enerverend dat het onmogelijk in één ruk is uit te lezen, ook al zou men daartoe fysiek in staat zijn.

Er is in het boek een belangrijk punt waarop wat nader dient te worden ingegaan. In zijn voorwoord schrijft Conquest dat het in zijn bedoeling lag een samenhangend en zo volledig mogelijk verslag te geven van de Grote Terreur. Nu kan grif worden toegegeven dat hij daarin tot op aanzienlijke hoogte is geslaagd. Maar ook na lezing van dit boek blijven nog vele vragen open, die slechts beantwoord zouden kunnen worden indien het Sowjetregime volledige opening van zaken zou geven. Daar ziet het echter op het ogenblik zeker niet naar uit. Van Chroesjtsjow kon men nog aannemen dat hij zijn beloften om naar bepaalde zaken een nader onderzoek te doen instellen, eens zou inlossen. Maar sinds zijn verdwijning van het toneel stuit elke poging om meer te geven dan een catalogus van Stalins misdaden en deze in een politiek zinvol verband te plaatsen, op een muur van officieel stilzwijgen. Van de tegenwoordige machthebbers die zelf een terreursysteem, weliswaar van geringer afmetingen dan dat van Stalin, in stand houden, kan nauwelijks een bijdrage worden verwacht tot het onderzoek naar de Grote Terreur. Zolang nu Stalins politieke nazaten het verhaal van de grote, door Trotski aangevoerde samenzwering niet